

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Řízení a ekonomika podniku

Bakalářská práce

Viditelná vs. neviditelná ruka trhu

Vypracoval: Ladislav Fořt
Vedoucí práce: doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.

České Budějovice 2017

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ladislav FOŘT**
Osobní číslo: **E14406**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Řízení a ekonomika podniku**
Název tématu: **Viditelná vs. neviditelná ruka trhu**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomiky**

Zásady pro vypracování:

Cílem BP bude analýza zásahů státu v moderní ekonomice, které umožní hodnotit ekonomickou realitu z hlediska fungování neviditelné vs. viditelné ruky trhu.

Osnova:

1. Literární přehled
2. Konkretizace projevů působení viditelné i neviditelné ruky trhu
3. Charakteristika širších společensko-ekonomických souvislostí zásahů viditelné ruky
4. Očekávání dalšího vývoje zásahů v kontextu prohlubujících se globalizačních tendencí

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

POTŮČEK, M. Stát na šikmé ploše 1. in Krízová a pokrízová adaptácia a nové výzvy pre ekonomickú vedu. Sborník príspevků z mezinárodní vědecké konference organizované Ekonomickým ústavom SAV ve dnech 4. a 5.září 2013, s. 9 - 22.

JIRÁNKOVÁ, M., ŽAMBERSKÝ, P. Role státu v ekonomice a státní kapitalismus.Případ Singapuru. Acta Oeconomica Pragensia, 2014, 2. s. 17 - 32.

BENÁČEK, V. O původu a zdrojích proměn české podnikatelské elity. Lidé města, vol. 10, č. 1, 2008, s.70 - 89.

CHALUPNÍČEK, P. Sebevynucující pravidla a altruismus. Acta Oeconomica Pragensia, 2006, 14.2: 31-42.

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
Katedra ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce: 16. ledna 2016

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2017

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (25)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 22. března 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

14. 4. 2017

Ladislav Fořt

Poděkování

Děkuji doc. Ing. Ivaně Faltové Leitmanové, CSc., za její věnovaný čas, pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Altruismus a sebevynucující pravidla.....	7
1.1 Altruismus v ekonomii.....	7
1.2 Sebevynucující pravidla	7
2 Fungování kapitalismu.....	9
2.1 Modely kapitalismu.....	10
3 Státní kapitalismus.....	12
3.1 Etapy státního kapitalismu	12
3.2 Reálný příklad státního kapitalismu.....	13
4 Transformace české ekonomiky	16
4.1 Podnikání na začátku transformace.....	16
4.2 Vstup do podnikání a závislost na různých formách kapitálu.....	18
4.3 Podnikatelé v pozdějších stádiích transformace	19
5 Metodika a cíl	20
5.1 Index ekonomické svobody.....	20
5.2 Heritage Foundation.....	21
5.3 Metoda stanovování celkové hodnoty ekonomické svobody.....	21
5.4 Rozbor hodnocených oblastí indexu	22
5.5 Rozdělení zemí do pěti skupin	25
5.6 Variace vybraných zemí.....	26
6 Příčiny objasňující pozice států v indexu ekonomické svobody	28
6.1 Ekonomická charakteristika tří nejsvobodnějších zemí.....	28
6.1.1 Ekonomika Hongkongu	28
6.1.2 Ekonomika Singapuru.....	30
6.1.3 Ekonomika Nového Zélandu	31

6.2	Ekonomická charakteristika tří zemí s nejvíce potlačovanou svobodou	33
6.2.1	Ekonomika Kuby	33
6.2.2	Ekonomika Venezuely	35
6.2.3	Ekonomika Severní Korey	36
6.3	Pohled na celek	37
7	Shrnutí.....	40
7.1	Nejsvobodnější země	40
7.2	Země s nejvíce potlačovanou svobodou	41
	Závěr	44
	Summary	46
	Seznam použitých zdrojů.....	47
	Seznam tabulek	

Úvod

Tato práce se bude věnovat viditelné vs. neviditelné ruce trhu. Právě pomocí principů neviditelné ruky dochází k podpoření blaha celé společnosti prostřednictvím sobeckých činů individua, které sleduje pouze svoji vlastní utilitu. Jakákoliv státní intervence do hospodářství státu je poté představována viditelnou rukou. Oboustranná aktuálnost daného tématu v době nezastavujícího se pokroku figuruje jako jeden z hlavních motivů pro jeho výběr a následné vypracování. V samém začátku práce je vysvětlen pojem altruismus a s tím související sebevynucující podmínky. Následuje charakteristika, funkčnost a modely kapitalismu jako systému, kde jsou výrobní prostředky v soukromém vlastnictví. O rozsáhlejší pojednání se zasloužil státní kapitalismus, tedy deskripce společnosti, do které spadají produkční síly státního aparátu, které jsou ovšem řízeny kapitalistickým způsobem. V neposlední řadě je tato střední cesta nastíněna v detailech funkčnosti reálné asijské ekonomiky.

Samotný cíl práce spočívá v analýze zásahů státu v moderní ekonomice. Ke zhodnocení ekonomické reality z hlediska funkčnosti viditelné a neviditelné ruky trhu budou využita data americké instituce Heritage Foundation. Ta každoročně zkoumá ekonomickou svobodu, jež se může definovat jako právo člověka v nakládání se svým majetkem, možností podnikání na volném trhu či ponechání si výsledků práce, aniž by vláda stála v cestě. Státní zásah by měl směřovat pouze k ochraně práv a svobody samotné. U daných zemí s rozdílnými ekonomickými přístupy bude provedena charakteristika pomocí čtyř hledisek s dílčími dvanácti svobodami, které nastíní ekonomickou vyspělost společně se vztahem k ekonomické svobodě v každém rozebíraném státě.

1 Altruismus a sebevynucující pravidla

„Jediným důvodem, proč může tržní hospodářství fungovat bez vládních příkazů, nařizujících každému, co přesně by měl udělat, je to, že nikomu neříká, aby se odchýlil od způsobu jednání nejlépe naplňujících jeho vlastní zájem“ (Mises, 1996).

1.1 Altruismus v ekonomii

August Comte, mimo jiné zakladatel pozitivismu, použil jako první tento termín již v 19. století. Výraz může být odvozen z francouzského slova „altruisme“, což v doslovném překladu znamená druhý (Encyclopaedia Britannica, 1998).

Tento pojem je možno nalézt takřka u většiny vědních disciplín, ať už to je filosofie, biologie či ekonomie. Lze podotknout, že právě sociologický slovník staví egoismus, veškeré známky sobectví a individualismus jako druhou stranu mince altruismu, a tedy jeho opak (A Dictionary of Sociology, 2005).

Při aplikování tohoto termínu v ekonomické sféře lze soudit, že každý jedinec jedná takovým způsobem, který má za následek zlepšení stavu, ve kterém se právě nachází. Lidské snažení vede kroky k motivaci, která u jednající osoby zvyšuje jeho současnou hodnotu. Dobrovolné altruistické jednání zesiluje předpoklad budoucího uspokojení daného člověka. Pokud by tomu tak nebylo, jedinec by tímto způsobem samozřejmě nekonal. Lidé, kteří mají potřebu starat se o nemocné, jednají ve svém vlastním zájmu. Z ekonomického aspektu se tato osoba v podstatě neliší od té, která si na trhu kupuje jakýkoliv statek či má zájem o jakoukoliv službu. Nelze zde ovšem vyvrátit, že člověk starající se o chudé či vážně nemocné má pro okolí mnohem větší význam. Nefiguruje zde tedy jakákoliv potřeba rozlišovat altruismus „čistý“ a „nečistý“. Tvrzení, že v pojetí altruismu je možné hovořit de facto o soukromém statku, je nevyvratitelné (Chalupníček, 2006).

1.2 Sebevynucující pravidla

Je dokázáno, že sebevynucující pravidla jsou takové zásady, při jejichž plnění mají daný užitek všechny strany, které jsou zúčastněny. Zapojení přináší každé straně jak výnosy ze spolupráce, tak, a to především, náklady implicitní, tj. náklady obětované příležitosti. Samozřejmostí je zvážení každé strany, zda se zapojí do dané činnosti, či nikoliv. Je chybné konstatovat, že se tak stane, pokud budou náklady značně převyšovat výnosy.

V opačném případě je daný zájem strany zúčastnit se namístě. Nastane-li nedodržení daného pravidla jednou ze stran, přichází patřičné potrestání ve smyslu ukončení spolupráce (Telser, 1980).

Teoreticky se zde ovšem otevírá více možností. Užitek zbývajících stran může i nadále růst, pokud zvolí přiměřené ústupky vůči straně, která narušila vzájemné vztahy, a přijmou ji zpět do „hry“. Tato skutečnost vkládá do pole rafinované vyjednávání a tzv. redefinování stávajících pravidel pro patřičný zájem všech (Benson, 1993).

V tomto smyslu jsou sebevynucující pravidla kořenem jakékoliv spolupráce ve společnosti. Jinými slovy lze konstatovat, že podstata funkčnosti tržního hospodářství tkví v principu nezasahování vlády. Každý zde funguje pro naplnění svého vlastního zájmu v co nejvyšší míře a výše uvedené zakročení, které má za cíl odchýlit jedince od osobního užitku, není zde akceptováno.

Existuje myšlenka, že daná situace hovoří teorií her. Tato ekonomická teorie vnímá standardní zápolení jako neopakující se vícekrát nežli jednou. Lze tím chápat jednotlivcovo externě vynucované pravidlo, které vede k docílení záměru, jenž sleduje jeho dlouhodobý zájem. V konstatování, že jde o hru jednorázovou, musí každá strana zvažovat jednak své vztahy s ostatními stranami v přítomnosti, ale i potencionální vztah v dané společnosti, dotýkající se budoucnosti. Toto uvažování nese za následek radikální změnu závěrů, podle nichž je jednotlivcovo chování stejné, jak ho popisuje daná teorie (Chalupníček, 2006).

2 Fungování kapitalismu

Nelze vyvrátit, že se již řecký filozof jménem Aristoteles snažil najít kladný výsledek při řešení problému společně spravovaného majetku.

Právě tento člověk si sám všiml toho, že: *„Nejméně péče se věnuje tomu, co jest společné velmi mnoha lidem, neboť lidé se starají nejvíce o své vlastnictví, méně již o to, co jest společné, anebo jen potud, pokud se to týká jednotlivce“* (Aristotelés, 1998).

Termín kapitalismus lze definovat jako využívání bohatství, které přináší zase další bohatství. Dle této definice lze stručně vyjmenovat základní ekonomické prostředky, kterými jsou práce, půda a v neposlední řadě i kapitál. Všechny tři vyjmenované atributy patří do soukromé sféry.

O penězích se dá říci, že figurují jako měřitelný prostředek směny, který je rovněž všeobecně využíván. V kapitalistické společnosti náleží rozhodnutí o tom, co a za kolik koupit, prodat či do čeho investovat právě jednotlivcům či soukromým institucím. Všechna tato rozhodnutí jsou primární pro udržení trhu v chodu (Bremmer, 2010).

Je dobré podotknout, že vlády kapitalistických států, s výjimkou dohledu nad dodržováním smluv a ochranou majetkového práva, nechávají prodávající prodávat a zároveň i kupující nakupovat. Adam Smith v díle Pojednání o podstatě a původu bohatství národů řekl:

„Zaměří-li člověk své snažení tak, aby jeho výtvořiny měly co nejvyšší hodnotu, sleduje tím pouze vlastní prospěch a v tomto konání je, stejně jako v mnoha jiných případech, veden neviditelnou rukou trhu směrem, který možná původně ani nezamýšlel“ (Smith, 2001).

Lze se rovněž domnívat, že toto tvrzení může vycházet z díla s názvem Teorie mravních citů rovněž od Adama Smithe, kde je napsáno: *„V přirozenosti člověka je očividně cosi, co v něm probouzí zájem o blaho druhých a činí je pro něj potřebným, ačkoli z něho nic nemá“* (Smith, 2005).

Je chybné uvést, že se v dnešní době vyskytuje pouze jediný model kapitalismu. Téměř každá země se vyznačuje rozdílným seskupením poměru státu a trhu. Tyto rozdílné kombinace s sebou nesou velké množství ekonomických, politických, ale i náboženských rysů. Přesto je v rozporu otázka, zda svět bude inklinovat spíše

k liberálně tržní předloze, která je vhodnější pro volný pohyb zboží a služeb, nebo se uchýlí k modelu, kde hraje větší roli stát.

Kolize mezi státem a trhem je popisována nejedním faktem, který z tohoto střetu vychází. Mezi ty základní patří čím dál obtížnější provádění zásahů státu do ekonomiky pomocí fiskální, monetární a sociální politiky, které mají za následek odstraňování tržního selhání (Jiránková & Žamberský, 2013).

2.1 Modely kapitalismu

Gilpin rozlišuje tři základní typy kapitalismu, kterými jsou liberální stát, stát blahobytu a rozvojový stát (Gilpin, 2002).

Liberální stát

Charakteristika liberálního státu tkví v nezasahování vlády do trhu, ale i v eliminaci zodpovědnosti firem vůči občanovi (Gilpin, 2002).

Stát blahobytu

Dle slov Miloše Picka:

„Ve druhé polovině dvacátého století nebyl stát blahobytu – sociální stát – jen přílepkem ke zmírnění sociálních nerovností kapitalismu, ale intervenoval makroekonomicky do povzbuzování poptávky a mikroekonomicky do konkurenceschopnosti podniků. Stát, který uplatňoval pluralitu vlastnictví“ (Pick, 2009).

Je zjevné, že stát blahobytu vynakládá nemalé úsilí o dosažení rovnováhy mezi trhem a sociálními cíli společnosti. Firmy mají podstatnou zodpovědnost za jednání svých zaměstnanců, ale i celého podniku. Příkladným státem blahobytu může být Německo (Jiránková & Žamberský, 2013).

Rozvojový stát

O rozvojovém státu lze jinak hovořit jako o státu, který do značné míry sleduje a snaží se zvýšit růst tržního podílu firem, posiluje vybrané sektory a vynakládá nemalou zodpovědnost soukromého sektoru vůči veřejnému. Není v rozporu, že jen ojediněle přijme cokoli od zahraničních investorů.

Popisovanému typu státu po druhé světové válce více než odpovídalo Japonsko, Jižní Korea, ale i další asijské země. Pravdou je, že tyto státy významnou měrou zasahovaly do trhu prostřednictvím poskytování zvýhodněných úvěrů firmám, které exportovaly své zboží, či podporou vzniku velkých podniků, které lépe odolávaly konkurenci než podniky menší. Je zjevné, že jednání těchto ekonomik až do současné doby vykazuje kladný výsledek. K blahobytu ovšem vede více než jedna cesta. V užším zaměření se názory dělí do dvou protichůdných skupin.

První skupina nahlíží na stát jako na celek, který je obklopován různými bariérami. Role státu v ekonomice klesá. Důvody tkví ve vyplouvání nových, velice silných subjektů do popředí. Často se jedná o nadnárodní společnosti.

Ve druhé skupině existují domněnky, že je stát v globalizačním rozkvětu. Územní celek ve formě rozvojového státu může být užitečný pro ekonomické subjekty hlavně kvůli napomáhající efektivnosti.

Na bázi lepšího popsání ekonomických předloh kapitalismu v zemích, jakými jsou například Čína, Rusko či Spojené arabské emiráty, se objevuje pojem státní kapitalismus. I na ten může být nahlíženo jako na další model kapitalismu, avšak zejména od rozvojového státu se významně liší (Jiránková & Žamberský, 2013).

3 Státní kapitalismus

Časopis Economist se při svém výkladu pojmu státní kapitalismus zaměřuje na snahu zkombinovat síly státu se silami kapitalismu. Zároveň přihlíží k vládě, která vybírá tzv. národní vítěze neboli ekonomicky silné firmy a podporuje tak ekonomický růst (Economist, 2013).

Dle slov americké obchodní komory je státní kapitalismus popsán jako: „*stále více rostoucí nástroj pro řízení ekonomického rozvoje, dosahovaný nárůstem počtu státem vlastněných podniků, jež zůstávají blízko politického vlivu a finančních vazeb k vládě*“ (American Chamber of Commerce, 2013).

O státním kapitalismu se tedy hovoří tehdy, nejedná-li se o podporu státem, což může mít za následek zesilování ekonomického růstu. Stát je tedy sám podnikatelem, jenž vlastní jeden či více podniků nebo fondy, které mají patřičné vazby na vládu. Vládní zásahy jsou provázány makroekonomickou stabilizační politikou či podporou vědy a výzkumu (Jiránková & Žamberský, 2013).

3.1 Etapy státního kapitalismu

Ve skutečnosti se začal státní kapitalismus utvářet již dlouho před devadesátými lety. Jeho celý vývoj lze shrnout do čtyř etap:

- V první etapě se státní kapitalismus začal ze všeho nejdříve vyplácet zemím, které vlastnily mohutné surovinové bohatství. Je pravda, že státní ropné společnosti mají svůj zrod ve 40. letech. Ovšem až na konci roku 1973 se ropa jako nejvýznamnější světová komodita stala rovněž nejmocnější zbraní zahraniční politiky. Skutečnost, že se cena této suroviny od druhé světové války téměř nezměnila, je vyvrácena, když v řadě několika týdnů vzrostla téměř čtyřikrát (ze tří na dvanáct dolarů za barel). Lze proto usuzovat, že pro členské země Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC) znamenala krize konec ekonomické a politické pasti, ve které se doposud nacházely. Na druhé straně byly především Spojené státy díky ropnému šoku v recesi. Evropské vlády začaly využívat formu přidělového systému na ropu a benzín. V neposlední řadě se Sovětskému svazu zvýšily devizové zásoby, což mu přineslo jednoznačně hospodářský prospěch. Je snadné si všimnout, že společná práce producentů

ropy vede ke zdatelně většimu podílu na zisku každého z nich. Státní ropné společnosti se tak staly primární složkou v kontrole vládou.

- Druhá etapa státního kapitalismu nastala až začátkem 90. let 20. století s takzvanými rychle rostoucími trhy u států, jako jsou Rusko, Čína, Indie, Brazílie, Jižní Korea, Mexiko a Turecko. Je dobré podotknout, že si většina států s rychle rostoucími trhy prošla nepříjemnou minulostí spojovanou se státními zásahy do své ekonomiky. Čínu a Rusko sužovalo dlouhá léta plánované hospodářství. Země, jako jsou Indie, Turecko, Brazílie či Mexiko, nevěřily, že pouze volný trh dokáže zajistit blahobyť, který bude trvalý. Nedá se vyloučit, že politické kultury těchto zemí vedly každou z nich k myšlence, že rozhodující odvětví by v nejlepším mělo zůstat v rukou státu, zejména z hlediska obrany před vykořisťováním evropskými a americkými kapitalisty.
- Třetí etapu lze spojit s přílivem finančních prostředků, který přinesl rozkvět rychle se rozvíjejících trhů a rovněž růst cen komodit. Díky těmto silám lze chápat proniknutí velikého množství spotřebitelů do nově se rodící střední třídy, a to od jihovýchodní Asie přes východ Evropy až po Latinskou Ameriku. Nelze popřít, že se v tomto důsledku nahromadilo obrovské množství globálního kapitálu a potřeba zakládat suverénní fondy byla tak více než důležitá.
- Je možné říci, že se čtvrtou etapou začaly v roce 2008 západní vlády provádět v globálním měřítku zákroky do svých ekonomik. O poznání více je státní pomoc a znárodnování k pochopení v Evropě než v Americe, ovšem ani zásahy státu do hospodářství Evropy nebylo od druhé světové války tak razantní. Nelze popřít, že by evropské jednání ostatní státy nenásledovaly. Učinily tak například Austrálie nebo Japonsko. Rovněž lze vidět i mnohem razantnější státní zásahy do finančních institucí americkými zákonodárci než kdykoliv před tím od 30. let (Bremmer, 2010).

3.2 Reálný příklad státního kapitalismu

Příkladem nejlépe fungujícího státního kapitalismu je Singapur. Tato původní britská kolonie získala svoji nezávislost teprve v roce 1959. V roce 1965 pod vedením Lidové akční strany vznikla Singapurská nezávislá republika.

Lze usuzovat, že právě tato výchozí situace nově vzniklého státu působila jemu samému nemalé problémy. Velká Británie se svými vojenskými jednotkami opustila tento stát,

a Singapur byl tedy ohrožován jak Indonésií, tak Malajsií. Ani v přírodních zdrojích nenalezl velké bohatství (Jiránková & Žamberský, 2013).

Právě Lew Kuan Yew je největším představitelem úspěchu Singapuru. Na základě svého působení jako předseda vlády, které trvalo celých 31 let, dokázal vybudovat jednu z nejvyspělejších ekonomik. Z důvodu patričního zaměření se na rozvoj ekonomiky a koncentraci mezinárodních firem vytvořil ze Singapuru obchodní centrum světa. Jako první dokázal pochopit, že klíčem k blahobytu Singapuru je politická stabilita. Lze rovněž říci, že stojí za vytvořením přísných pravidel v kombinaci s velkou ekonomickou svobodou. Skutečnou přísnost doprovázel tvrdým vynucováním všech norem. Především přísná kontrola politického prostředí byla dle Lew Kuan Yewa nejnütnější požadavkem pro zdařilý ekonomický růst. Skutečnost, že se všichni obyvatelé řídí jasně stanovenými pravidly a nikdo se nad nimi nepozastavuje, představuje opravdový motor ekonomiky v Singapuru.

Dalším předpokladem, který vede k dobře fungujícímu systému ekonomiky, jsou jednoduše, a především nízko nastavené daně. Zejména kvůli přehlednému daňovému systému zakotví v této zemi každoročně velké množství zahraničních zaměstnanců (Vokáč, 2015).

Singapurská ekonomika se v řadě hodnocení dostává na příčky nejvyspělejších ekonomik světa. Je tomu tak i přesto, že na tento stát působí vzájemně protichůdné toky, a sice z jedné strany silný liberalismus a z druhé intervence od státu (Jiránková & Žamberský, 2013).

V tabulce 1 tři nejvýznamnější ratingové společnosti hodnotí vyspělé ekonomiky. Lze jasně vidět, že Singapur dosahuje nejvyššího hodnocení investičního stupně.

Tabulka 1 - Hodnocení ratingových společností vyspělé ekonomiky za rok 2016

	Moody's	Standard & Poor's	Fitch
Singapur	Aaa	AAA	AAA
Kuvajt	Aa2	AA	AA
Čína	Aa3	AA-	AA-
Malajsie	A3	A-	A-
Rusko	Ba1	BB+	BB+

Zdroj: www.cnb.cz

Singapur a další vyspělé tržní ekonomiky států západní Evropy, USA či Japonska byly založeny na podmínkách, s jejichž pomocí se upadající komunistické režimy nemohly transformovat z centrálně plánovaných ekonomik na tržní. Podobně jako v Československu i v dalších postkomunistických státech šlo pouze o jediný primární cíl, a to vyrovnat se výše zmiňovaným světovým velmocím. Právě ani původní Československo nemohlo jednoduše přejít na již fungující tržní ekonomiku, která dlouhodobě zdárně prospívala v jiných (Králík, 1999).

4 Transformace české ekonomiky

„U nás se hledala třetí cesta nikoli mezi socialismem a kapitalismem, ale třetí cesta představovala hledání moderního, životaschopného, demokratického tržního socialismu. Bylo to přitom hledání něčeho podobného, k čemu tehdy směřoval sociální stát na západě“ (Pick, 2009).

4.1 Podnikání na začátku transformace

Pod pojmem transformace si lze představit přeměnu fungování ekonomiky. V případě Československa šlo po roce 1989 o přechod z centrálního plánování na tržní ekonomiku (Spěváček, 2002).

K největším rozdílům mezi centrálně plánovanou a tržní ekonomikou patří absolutní jistota odbytu, který byl vždy předem centrálně naplánovaný, či naprostá neexistence propagace a reklamy zboží. Rovněž se u centrálně plánované ekonomiky zvyšovaly vstupy a snižovaly výstupy. To lze chápat jako další rozdíl obou ekonomik (Židek, 2006).

Jednou z bezesporu velice důležitých otázek je, o co se mohlo české podnikání po roce 1989 opírat. Existovala-li domněnka, podle které tu po roce 1990 byla část obyvatelstva rozhodnutá provozovat podnikatelské principy výroby a směny, společnost mohla být schopna budovat na zásadách, jež dobře popisovaly české instituce o více než padesát let dříve. Mezi zmiňované principy je možné zařadit konvertibilitu měny, stabilní kurz, vysoké úspory, které nebyly ohrožovány ze strany inflace či byrokratické intervence a které měly ve zvyku dávat přednost tržním signálům nad mocí a zásahy státu. Je ovšem chybné nezmínit i stupeň dělby práce, který byl dosti vysoký, vymáhání soukromých vlastnických práv či různé druhy odvětví, která se specializovala zejména na velice náročnou práci.

Není pravda, že český kapitalismus, který se užíval za doby první republiky, byl znovu v celé své míře navrácen až po roce 1989. Část těchto principů zdařile přecházela již během komunistické doby, a to především tam, kde byli lidé přinuceni jednat pod tlakem, jenž ústil k vyššímu výkonu, a tedy i k vzestupu životní úrovně. Jednalo se zejména o činnosti, jako je „melouchaření“ či obchodování s naturální směnou mezi jednotlivci, ale i firmami navzájem. Není divu, že se se zmiňovanými činnostmi

požadovaly i nemalé zkušenosti a schopnosti, které ovšem nepatřily mezi ty, které vystihovaly velkopodnikání.

Nevylučuje se, že výše uvedené chování spadá do tzv. prvního kořene podnikání v České republice po roce 1989. S ohledem na to, že v jiných postkomunistických zemích hrál kapitalismus v minulosti mnohem menší roli, Československo čelilo vůči jiným státům jiné nepříjemné věci, a sice téměř absolutní nepřítomnosti soukromého sektoru. Tento sektor neexistoval po roce 1950 zejména v zemědělství, různých řemeslech a službách. Tento fakt je možné vypožorovat z velice nízkého počtu ekonomických subjektů.

Je pravda, že k základům postkomunistického podnikání patří jednak vedlejší subjekty, kterými mohou být soukromí zemědělci, řemeslníci, umělci či například zelináři. Hlavní aktéři jsou zde ovšem jiní. Jsou jimi reprezentanti šedé ekonomiky. Zařazení subjektů operujících na nelegálním černém trhu je zde rovněž zcela oprávněné.

Nelze popřít, že druhý kořen podnikání je úzce charakterizován reálným socialismem. Ten je jednak vystihován jako státní vlastnictví výrobních faktorů s prvky nesvobody pohybu, projevu a podnikání. Při bližším zaměření na danou problematiku je zjevné, že se dá vysvětlení nalézt i v samotném příkladu podnikatelství. Ten je nejlépe vystihován subjektem, který v první řadě vlastní kapitál, ale rovněž tak i osobité manažerské schopnosti a zkušenosti, s jejichž pomocí organizuje lidi, výrobu či prodej.

Samotné období transformace nebylo bezchybné, a proto nelze hovořit o dokonalém systému. Je pravda, že celý průběh přeměny a přizpůsobování byl podřízený činnosti podnikatelů. Existuje tedy domněnka, že pád komunismu úzce souvisí s uvědomováním si jistých výhod u lidí s vyšším podnikatelským nadáním a zkušenostmi.

Lze usuzovat, že za dob normalizace byly velice důležité ekonomické injekce, aby se pomohlo společnosti ke vzpružení a vyvedení jí tak z možné krize. To mělo za následek nárůst nezávislosti manažerské byrokracie. Ta mohla vidět nejen své vyšší příjmy v soukromých odměnách za zdárné plnění zadané činnosti, ale rovněž měla možnost přivlastnit si kus společenské moci či majetku. Hovoří se o ekonomických subjektech, jejichž výstupy se mohly rozrůstat díky zvětšené efektivitě, aniž by z toho mohlo plynout jakékoliv nebezpečí pro ně či blízké okolí. Plynuly z toho jistě výsady, jakými jsou vyšší ceny či nižší omezení při znečištění okolí. Těmito způsoby bylo možné získávat legálně, ale i nelegálně bohatství. Poslední krůček, který dělil

ekonomický subjekt od toho, stát se milionářem, tkvěl v investici nastřádaného majetku do soukromých aktivit (Benáček, 2008).

4.2 Vstup do podnikání a závislost na různých formách kapitálu

Při vstupu do podnikání je jednou z nejdůležitějších podmínek kapitál a jeho vlastnictví, a to jak ve formě fyzické, tak v té finanční. Existuje domněnka, že na samém počátku transformace vznikl výrazný nepoměr mezi kandidáty majícími v úmyslu začít podnikat s kapitálem, který k tomu byl zapotřebí. Příčinou bylo minimální množství z jinak velkého počtu uchazečů, kteří vůbec nějakým bohatstvím disponovali. Lze říci, že privatizace se dala počítat jako alternativní možnost k reálnému východisku (Benáček, 2008).

Právě malá privatizace měla za následek rozšíření sfér malého a středního podnikání. Lze v ní rovněž vidět pozitivní dopad pro velké množství začínajících podnikatelů. Na druhou stranu, pokud se tito podnikatelé příliš zadlužili, nebyli schopni splácet úvěry. V mnoha případech právě tato cesta směřovala k nezpůsobilosti zaplacení faktur dodavatelům a postupným krachům jejich činnosti (Holman, 2000).

Počáteční bariéra byla zapříčiněná neschopností vlastnit ekonomický kapitál. V této nouzi bylo relativně možné těžít z lidského, etického a podnikatelského kapitálu, který se jinak nazýval sociální.

Lze tvrdit, že čím více byly trhy nedokonalé, významnost sociálního kapitálu rostla. Svou dominantní roli si tento druh kapitálu mohl ponechat až k rozhodovacím procedurám v podnikání. Méně uspokojivý už byl ale fakt, že i přesto, jakou získal sociální kapitál převahu v důležitosti nad vším ostatním, jeho roztržidění v české společnosti bylo dosti nesouměrné. Jeho hlavními držiteli byly osoby poměrně úzce spojované s komunistickou stranou.

Bylo by chybou říci, že zbytek společnosti zůstal v nečinnosti a nezapadl tak do žádné kategorie. Ve skutečnosti tvořilo zbytek společenství až 80 % jejích příslušníků. Je pravda, že v této většině bylo možné nalézt velký počet těch, kteří oplývali nadáním a ctižádostí podnikat. Vedle těchto jednotlivců zde stála rovněž skupina ekonomických subjektů, která figurovala na pozici nižšího managementu (Benáček, 2008).

4.3 Podnikatelé v pozdějších stádiích transformace

Samotný přestup z reálného socialismu do kapitalismu byl silně ovlivněn pomalou rychlostí nově uspořádaného trhu. S novým systémem však přišly i nové podmínky, které samovolně formovaly silnější tržní prostředí pro selekci podnikatelských špiček. Dá se tvrdit, že od první poloviny devadesátých let pomalu, ale jistě vznikala vidina úpadku sociálního kapitálu. Bylo zřejmé, že bude vyměněn za odbornější talent a přístup k finančnímu kapitálu.

Je velice důležité zmínit, že již od počátku devadesátých let byly vnitřní síly výrazným způsobem povzbuzovány z vnějšku. Je možné zde jednak uvést například Mezinárodní měnový fond či Evropskou banku, avšak větší podíl měla na svědomí Evropská komise, a především motivace ke vstupu do Evropské unie. Méně vyspělí podnikatelé byli od počátku roku 1997 tlačeni do konkurzu. Důvod lze hledat v postupném pronikání zahraničního kapitálu do české společnosti (Benáček, 2008).

5 Metodika a cíl

Cílem této práce je analýza zásahů státu v moderní ekonomice, která umožní hodnotit ekonomickou realitu z hlediska fungování neviditelné vs. viditelné ruky trhu.

V první části práce jsou srovnávány názory jednotlivých autorů v oblasti rozebíraného ekonomického problému. Bylo čerpáno z odborné literatury a periodik, jak z internetových zdrojů, tak z odborných knih.

Začátek praktické části bude věnován představení a charakteristice institutu Heritage Foundation, který zkoumá index ekonomické svobody. Součástí praktické části bude rovněž analýza ekonomik tří nejsvobodnějších států světa a tří ekonomik států s nejvíce potlačovanou svobodou. Popis jednotlivých ekonomik bude vycházet ze čtyř hlavních pilířů. Každý z nich obsahuje tři přiřazené ekonomické svobody. Vlastní invence a osobní dodatky autora budou uvedeny pravidelně pod rozbořem ekonomiky každého státu.

Všechna zjištěná data se zpracují do textu, tabulek a obrázků pomocí počítačových programů Microsoft Word a Microsoft Excel.

5.1 Index ekonomické svobody

Pro co nejefektivnější hodnocení institucionální kvality se zřetelem na úlohu vlády v ekonomice ve vztahu jak k domácím, tak k zahraničním subjektům, slouží takzvaný index ekonomické svobody. Tento index je každoročně vydávaný specializovanou institucí, která se nazývá Heritage Foundation. K indexu ekonomické svobody lze přistupovat jako ke komplexnímu ukazateli, jenž zahrnuje širokou škálu hodnotících kritérií. Můžeme dodat, že Heritage Foundation nefiguruje na poli jako institut zkoumající a hodnotící svobodu v podnikání sám. Dle mého názoru mu šlape na paty velké množství konkurentů, mezi nimiž můžeme uvést například instituci s názvem Fraser Institut. Na oba dva indexy lze nahlížet z různých směrů či úhlů pohledu. K Heritage Foundation jsem se však přiklonil zejména z důvodu kvalitnějšího, obsáhlejšího a přesnějšího vyhodnocování jednotlivých kritérií. Nemalou důležitost jsem shledal rovněž v časové přesnosti, kterou tato instituce, na rozdíl od jiných institutů, plní. Podle mého názoru je Heritage Foundation jednou z mála institucí, která dodává naměřená data každoročně. V neposlední řadě mě zaujala i přehlednost a rozpětí

bodové škály, kterou tento ústav využívá k hodnocení svobody sledovaných ekonomik a pomocí které může mnohem lépe zohlednit jejich pořadí.

5.2 Heritage Foundation

Počátky prvního měření zaznamenal Heritage Foundation již v roce 1995, kdy uvedl žebříček zemí v souladu s ekonomickou svobodou u každé z nich. V roce 2017 byly naměřeny hodnoty pro celkem 180 států z celkových 186. Zbýlých šest států nebylo do žebříčku z důvodu nedostačujících informací zahrnuto. Jsou jimi Irák, Libye, Lichtenštejnsko, Somálsko, Sýrie a Jemen.

Důležité je, že Heritage Foundation využívá k naměření hodnot a sub-hodnot velice přesné statistické výpočty. Vyhrazuje si tak jeden ze svých primárních kladů oproti jiným institutům.

Tento institut si dovoluje stanovit hodnoty pro každou zemi podle čtyřech pilířů, kterými jsou:

- i. právní stát,
- ii. vládní omezení,
- iii. regulační efektivita,
- iv. otevřenost trhů.

Každé z těchto hledisek je dále děleno do podrobnějších kategorií.

5.3 Metoda stanovování celkové hodnoty ekonomické svobody

U každého ze čtyř pilířů figurují tři ekonomické svobody. Celkem jich má tedy každý stát dvanáct a ke každé z nich tento institut přiřadil naměřenou hodnotu za daný rok. Ta se pohybuje v intervalu od 0 do 100. Číslovka sto značí velice příznivý či prospěšný stav. Hodnota nula je poté znakem situace, která naprosto nepřeje dané ekonomické svobodě. Poté je tedy celkové skóre zkoumaného státu odvozeno od průměru těchto dvanácti ekonomických svobod, kdy každá má stejnou váhu.

5.4 Rozbor hodnocených oblastí indexu

1) Právní stát

- **Svoboda soukromého vlastnictví** znázorňuje složku, která posuzuje schopnost jednotlivce hromadit soukromý majetek. Čím účinnější bude právní ochrana majetku, tím vyšší bude celková hodnota ekonomické svobody státu. Tento komponent je navíc zajišťován jasnými zákony, které jsou plně prosazovány státem. Hodnota pro tuto složku je odvozena od průměrného skóre následujících pěti sub-složek:
 - Fyzická vlastnická práva.
 - Práva duševního vlastnictví.
 - Síla ochrany investorů.
 - Riziko vyvlastnění.
 - Kvalita správy pozemků.
- **Účinnost soudnictví**, kdy je dobře fungující právní rámec nezbytný pro ochranu práv všech občanů proti protiprávnímu jednání. Soudní účinnost vyžaduje účinné a spravedlivé soudní systémy pro respektování zákonů, ale i nesení odpovědnosti za jejich nedodržování. Hodnota za účinnost soudnictví je vyjádřena pomocí dosaženého skóre těchto tří sub-složek:
 - Soudní nezávislost.
 - Kvalita soudního procesu.
 - Kvalita získávání příznivého soudního rozhodnutí.
- **Svoboda od korupce**, která narušuje ekonomickou svobodu svojí nejistotou při vstupu do ekonomických vztahů. Nejvíce znepokojující je systémová korupce vládních institucí. Nedostatek vládní integrity má za následek snižování ekonomické vitality. Hodnota této složky je znázorněna v průměrném skóre následujících pěti sub-složek:
 - Veřejná důvěra v politickou činnost.
 - Nepravidelné platby a úplatky.
 - Transparentnost vládní politiky.
 - Absence korupce.
 - Vnímání korupce.

2) Vládní omezení

- **Daňové zatížení** zahrnuje jak přímou daňovou zátěž v souladu s nejvyšší mírou zdanění na individuálních i firemních příjmech, tak celkovou výši daňových příjmů jako procento HDP. Hodnota této složky se odvíjí od získaného skóre těchto tří sub-složek:
 - Nejvyšší daňové sazby na individuální příjem.
 - Nejvyšší daňové sazby z příjmu právnických osob.
 - Celkové daňové zatížení jako procento hrubého domácího produktu.
- **Svoboda od vládních výdajů** zahrnuje nejen vládní transfery, ale rovněž vládní výdaje včetně spotřeby. Je nutno říci, že neexistuje optimální vyjádření vládních výdajů pro všechny sledované státy. Ideální úroveň se liší u každé země, a to v závislosti na kulturních či geografických faktorech. Nadměrné vládní výdaje ovšem způsobují stálý rozpočtový deficit a hromadění veřejného dluhu. I když se jedná pouze o jeden z mnoha komponentů, vládní výdaje mají zásadní dopad na ekonomickou svobodu ve státě. Stupnice pro jejich vyhodnocování je nelineární. To znamená, že vládní výdaje, které se blíží k nule, jsou lehce negativní, zatímco objem vládních výdajů, které překračují 30 procent hrubého domácího produktu, mají mnohem horší skóre.
- **Svoboda fiskální**, kdy rostoucí dluhová zátěž a rozšiřující se deficit jsou příčinou špatného řízení státního rozpočtu. Tyto potíže mají za následek narušení celkového fiskálního zdraví země. To se dále projevuje na makroekonomické nestabilitě a celkové ekonomické nejistotě. Hodnota fiskální svobody vychází ze dvou dílčích podsložek, kterým náleží pevné procentní podíly na celkovém skóre. Jsou jimi:
 - Průměrný deficit jako procento HDP za poslední tři roky (80 %).
 - Dluh jako procento HDP (20 %).

3) Regulační efektivita

- **Svoboda podnikání** představuje schopnost zahájit, provozovat, ale i ukončit podnikání. Další činnost této složky může být viděna ve vyznačování efektivnosti vládních regulací. Hodnota svobody podnikání se stanovuje pomocí přidělování naměřeného skóre čtyřem dílčím sub-složkám na škále 0-100. Jsou jimi:
 - Založení firmy.
 - Získání licence.
 - Získání elektřiny.
 - Ukončení podnikání.
- **Svoboda trhu práce** představuje složku kvantitativní míry, která nahlíží do různých aspektů právního a regulačního rámce. Poskytuje data napříč státy, jež zahrnují nařízení týkající se minimálních mezd či způsobilosti najímat či propouštět pracovní sílu. Celková hodnota této složky se vypočítává ze skóre čtyř sub-složek, kterými jsou:
 - Najímání nových zaměstnanců.
 - Právní výpovědní lhůta.
 - Odstupné.
 - Míra pracovní síly.
- **Svoboda měnová** se vyznačuje určitou kombinací cenové stability a schopnosti stanovování cen. Jak inflace, tak i regulace narušují tržní aktivitu a pro svoji neefektivitu figurují jako zdroj makroekonomických problémů. Hodnota měnové svobody se získává ze dvou podsložek:
 - Vážená průměrná míra inflace za poslední tři roky.
 - Cenová regulace.

4) Otevřenost trhů

- **Svoboda obchodu** je složena z celních i netarifních bariér, které přímo ovlivňují import a export. Hodnota svobody obchodu se skládá ze dvou vstupů, jimiž jsou:
 - Vážená průměrná tarifní sazba.
 - Netarifní bariéry.
- **Svoboda investiční**, kde by privilegium přesouvat dovnitř i zpět své zdroje měli mít jak ekonomicky svobodní jednotlivci, tak i firmy, a to bez

jakéhokoliv omezení. Praxe je ovšem jiná a většina států nějaký typ omezení vždy má. Jedná se například o omezení v přechodu na cizí měnu či omezení kapitálových transakcí. V určitých případech je průmyslové odvětví ve státě uzavřeno zahraničním investicím. Hodnota pro investiční svobodu je posuzována vzhledem ke třem hlavním kontrolám, kterými se rozumí:

- Sektorové investiční omezení.
 - Devizové kontroly.
 - Kapitálové kontroly.
- **Svoboda finanční** slouží jednak jako měřítko účinnosti bankovníctví a rovněž jako míra nezávislosti na vládě. Lze říci, že ztvárňuje minimum vládních zásahů ve finančním sektoru. V takto ideálním bankovním a finančním prostředí, kde dochází k nejnižší existenci státních zásahů, hraje další primární roli i nezávislý dohled tamější centrální banky. Právě od těchto finančních institucí si jak jednotlivci, tak i firmy nechávají poskytovat různé typy finančních služeb a produktů. Ekonomická hodnota finanční svobody je poté vypočítávána z těchto sub-složek:
 - Rozsah vládních regulací finančních služeb.
 - Míra státních intervencí v bankách a dalších finančních firmách.
 - Vládní vliv při přidělování úvěrů.
 - Rozsah finančního a kapitálového trhu.
 - Otevřenost vůči zahraniční konkurenci.

5.5 Rozdělení zemí do pěti skupin

Daný institut každoročně vyhodnocuje ekonomickou svobodu velkého počtu zemí. Ústav se při svém měření rozhodl rozdělit veškeré sledované státy do pěti základních kategorií, a to podle úrovně dosažené ekonomické svobody:

- 1) **Svobodné** (výsledný index 100 až 80). Do této skupiny se v roce 2017 zařadilo pět ekonomik, kterými jsou Hongkong, Singapur, Nový Zéland, Švýcarsko a Austrálie.
- 2) **Většinou svobodné** (výsledný index 79,9 až 70). Do této kategorie Heritage Foundation v roce 2017 zařadilo celkem 29 států. Členské země EU tvoří velkou většinu těchto ekonomik.

- 3) **Utlumená svoboda** (výsledný index 69,9 až 60). Do této oblasti spadá v roce 2017 58 států. Rumunsko a Polsko jsou ze zemí EU na prvních místech.
- 4) **Většinou nesvobodné** (výsledný index 59,9 až 50). Do zmíněného intervalu patří podle Heritage Foundation v roce 2017 celkem 65 zemí.
- 5) **Potlačovaná svoboda** (výsledný index pod 49,9). Lze říci, že výsledný index 49,9 a méně připadá v roce 2017 na celkem 23 států. Nejhorší index dostala Severní Korea.

5.6 Variace vybraných zemí

Pomocí Heritage Foundation bude vybráno a následně do tabulky zaneseno deset států, o kterých je možné hovořit jako o zemích, které spadají do první skupiny územních celků s nejvyšší naměřenou ekonomickou svobodou.

Poté dojde k vyčlenění deseti států, které stojí na opačném konci sestaveného žebříčku. Tyto státy zaznamenaly nejnižší bodové ohodnocení, a mají tedy tu nejnižší ekonomickou známku svobody.

Následující data jsou stažena z volně dostupných internetových stránek Heritage foundation za rok 2017, následně zpracována v tabulkovém editoru Microsoft Excel.

Tabulka 2 - Deset ekonomicky nejsvobodnějších zemí světa za rok 2017

Pořadí	Stát	Celková hodnota indexu
1	Hongkong	89,8
2	Singapur	88,6
3	Nový Zéland	83,7
4	Švýcarsko	81,5
5	Austrálie	81,0
6	Estonsko	79,1
7	Kanada	78,5
8	Spojené arabské emiráty	76,9
9	Irsko	76,7
10	Chile	76,5

Zdroj: The Heritage Foundation „2017 Index of Economic Freedom“

Tabulka 3 - Deset zemí s nejnižší ekonomickou svobodou za rok 2017

Pořadí	Stát	Celková hodnota indexu
171	Džibutsko	46,7
172	Alžírsko	46,5
173	Východní Timor	46,3
174	Guinea	45,0
175	Zimbabwe	44,0
176	Eritrea	42,2
177	Republika Kongo	40,0
178	Kuba	33,9
179	Venezuela	27,0
180	Severní Korea	4,9

Zdroj: The Heritage Foundation „2017 Index of Economic Freedom“

Podle tabulky 3 vytvožené Heritage Foundation získala Severní Korea v roce 2017 nejnižší bodové ohodnocení, a to pouhé 4,9. Můžeme zdůraznit, že je velice obtížné získávat kvalitní informace a aktuální data o této zemi, jež jsou pro výsledné stanovení hodnoty primární. Je tedy možné za stát s nejmenším bodovým ohodnocením v ekonomické svobodě označit Venezuelu, a to i s tak žalostným výsledkem, jako je 27.

Naopak z tabulky 2 může být vyzdvížena země, kterou tato instituce označila nejvyšším ohodnocením. Je jí Hongkong, se kterým se pojí bodová hodnota 89,8, naměřená rovněž v roce 2017.

6 Příčiny objasňující pozice států v indexu ekonomické svobody

Nyní už je zřejmé, které státy v roce 2017 vládnu největší ekonomickou svobodou a u kterých zemí je tomu naopak. Stojíme před další otázkou, a tou jsou důvody, díky kterým vyfiltrovaná státní území podle indexů ekonomické svobody zaujímají v žebříčku právě své pozice, a ne vyšší či nižší.

Veškeré informace a data jsou použity z volně přístupných databází Heritage Foundation, rovněž i sestrojené grafy přiložené ke každé z popisovaných ekonomik hodnotících celkový vývoj ekonomické svobody od roku 1995 do současnosti. Ty budou zpracovány v softwaru Excel a zakomponovány pod jednotlivé popisy ekonomik.

6.1 Ekonomická charakteristika tří nejsvobodnějších zemí

Na tomto základě rozebereme tři státy ze žebříčku ekonomické svobody podle Heritage Foundation, které se v roce 2017 umístily na prvních třech pozicích. Jako první to je Hongkong s celkovou hodnotou ekonomické svobody 89,8. Za ním dojde k rozboru Singapuru, který je v tomto hodnocení na druhém místě a dosáhl celkové hodnoty 88,6. Jako třetí budeme analyzovat Nový Zéland, který za rok 2017 obdržel celkové naměřené skóre 83,7.

Hodnoticí metoda každé ekonomiky bude postavena na základě čtyř výše popsaných pilířů. Ke každému ze čtyř pilířů každého rozebíraného státu budou přiřazeny patřičné ekonomické svobody. S každou svobodou se bude zároveň pojít dílčí hodnota vypočítaná pomocí Heritage Foundation.

6.1.1 Ekonomika Hongkongu

- **Právní stát**
 - i. Svoboda soukromého vlastnictví – 93,7.
 - ii. Účinnost soudnictví – 84,0.
 - iii. Svoboda od korupce – 80,3.

Soukromé vlastnictví majetku je ukotveno v základu zákona hongkongské ústavy. Pro Hongkong je typická nezávislost soudnictví. Tento stát exceluje svými výsledky v boji proti korupci.

- **Vládní omezení**
 - i. Daňové zatížení – 93,0.
 - ii. Svoboda od vládních výdajů – 90,0.
 - iii. Svoboda fiskální – 100,0.

Na Hongkong můžeme nahlížet jako na stát s jedním z nejjednodušších daňových systémů, tím pádem je i daňové zatížení v této zemi minimální. Celkové daňové zatížení se rovná 14,4 % HDP. Vládní výdaje činí pouze 18,3 % HDP za poslední tři sledované roky.

- **Regulační efektivita**
 - i. Svoboda podnikání – 94,6.
 - ii. Svoboda trhu práce – 89,1.
 - iii. Svoboda měnová – 83,2.

Svoboda podnikání je v hongkongské ekonomice velice kvalitně chráněna v souladu s účinností regulačního rámce. Transparentní ekonomika pozitivně podporuje podnikání, ale i celkové prostředí napomáhá k funkčnímu začátku podnikání. Lze říci, že tato země má velmi málo regulací cen.

- **Otevřenost trhů**
 - i. Svoboda obchodu – 90,0.
 - ii. Svoboda investiční – 90,0.
 - iii. Svoboda finanční – 90,0.

Tento stát je otevřen celosvětovému obchodování a investicím. Právě obchod tvoří pro ekonomiku Hongkongu jednu z nejdůležitějších složek. Průměrná celní sazba činí 0 %. Společná hodnota exportu a importu se rovná 400 % hrubého domácího produktu. Pro zahraniční banky Hongkong nepřichystal jakékoliv omezení, a tedy i tyto instituce mají možnost jednat stejně jako ty domácí.

Trend ekonomické svobody Hongkongu, sledovaný touto institucí od roku 1995 až do současnosti, se nikterak zvlášť nemění. Můžeme sledovat, že ekonomická svoboda Hongkongu se po celou dobu sledování neodchýlila z první skupiny svobodných zemí. Nejvyšší naměřená hodnota se vyskytla v roce 1996 a činila 90,5.

Podle mého názoru je Hongkong velice bezpečné teritorium. I přestože jsou hongkongské firmy malé, umí nalézt odběratele zboží v různých zemích. Exportní a importní režim je v Hongkongu velice volný. Prakticky se zde nesetkáme se clem.

Dále si můžeme všimnout názorů českých obchodních expertů, kteří se shodují, že je tento stát velice kvalitní a spolehlivý obchodní partner. Firmy si musí dát při platbě pouze pozor, zda je sídlo banky, kam peníze odesílají, v Hongkongu nebo v kontinentální Číně. Každého z nás napadne, že je lepší mít čínské firmy, především z důvodu daňového zvýhodnění, „fiktivně“ založené v Hongkongu.

6.1.2 Ekonomika Singapuru

- **Právní stát**

- i. Svoboda soukromého vlastnictví – 97,1.
- ii. Účinnost soudnictví – 91,5.
- iii. Svoboda od korupce – 87,9.

Vlastnická práva jsou v Singapuru striktně dodržovaná. Tento stát vyniká kvalitou soudnictví, i když nadměru úspěšná vládní bilance v soudních případech leckdy vyvolává otázky o jejich nezávislosti. I tak se Singapur může pyšnit pověstí jedné z nejméně korupčních zemí světa.

- **Vládní omezení**

- i. Daňové zatížení – 90,5.
- ii. Svoboda od vládních výdajů – 90,1.
- iii. Svoboda fiskální – 80,7.

Celkové daňové zatížení se rovná 13,4 % HDP. Vládní výdaje za poslední tři roky dosáhly výše 18,2 % HDP. Singapur se tímto stává nejbližším rivalem hongkongské ekonomiky v pojednání o nejnižším daňovém zatížení.

- **Regulační efektivita**

- i. Svoboda podnikání – 95,1.
- ii. Svoboda trhu práce – 90,8.
- iii. Svoboda měnová – 84,3.

Podnikatelské prostředí v Singapuru figuruje jako jedno ze světově nejsvobodnějších. Velice jednoduchý začátek v podnikání, u kterého se nevyskytuje jakýkoliv požadavek na vytvoření kapitálu, je toho důkazem. Trh práce je v této ekonomice skvěle fungující. Na druhé straně vláda financuje dopravu, bydlení či dotační programy zdravotní péče.

- **Otevřenost trhů**
 - i. Svoboda obchodu – 90,0.
 - ii. Svoboda investiční – 95,0.
 - iii. Svoboda finanční – 80,0.

Hodnota exportu a importu se dohromady rovná 326 % HDP. Průměrná uplatňovaná celní sazba je 0 % a většina ekonomických sektorů je v této zemi plně otevřená zahraničním investicím. Finanční sektor je svojí efektivitou a dobrým propracováním vysoce efektivní. I zde pokračuje vláda ve snaze otevírat domácí trh zahraničním bankám.

Nejvyšší naměřenou hodnotu, 89,4, zaznamenaly po sobě jdoucí roky 2014 a 2015. Dle mého názoru Singapur obsazuje druhé místo v žebříčku ekonomické svobody zejména z důvodu velice blízkých charakteristik s hongkongskou ekonomikou v oblasti otevřenosti trhu a vládní omezení.

Tomuto státu můžeme závidět volnou obchodní politiku, i když na rozdíl od Hongkongu zde existují minimální tarifní i netarifní omezení. Stejně tak můžeme pokládat za zajímavý fakt, že za nedodržení importních a exportních podmínek hrozí vlastníkům firmy vysoká finanční pokuta či zákaz činnosti, v horším případě vězení. Dojde-li už k soudnímu sporu, na rozdíl od České republiky je doba od podání žaloby až k exekuci pouze několik týdnů. Stát se z mého pohledu kvalitně stará o dobrou pověst fungování své ekonomiky.

6.1.3 Ekonomika Nového Zélandu

- **Právní stát**
 - i. Svoboda soukromého vlastnictví – 96,1.
 - ii. Účinnost soudnictví – 88,5.
 - iii. Svoboda od korupce – 89,9.

Vlastnická práva jsou na Novém Zélandu kvalitně chráněna. Soudní systém je nezávislý a velice dobře funguje. O této zemi lze rovněž pravdivě uvést, že je známá pro své vysoké úsilí o postihu korupce.

- **Vládní omezení**
 - i. Daňové zatížení – 70,8.
 - ii. Svoboda od vládních výdajů – 46,5.
 - iii. Svoboda fiskální – 97,8.

Celkové daňové zatížení se na Novém Zélandu rovná 32,4 % HDP. Vládní výdaje dosáhly za poslední tři roky výše 42,2 %, což je na rozdíl od předešlých dvou ekonomik o něco více.

- **Regulační efektivita**
 - i. Svoboda podnikání – 91,8.
 - ii. Svoboda trhu práce – 86,2.
 - iii. Svoboda měnová – 90,1.

Tento stát má stejně jako obě předchozí ekonomiky jedno z nejvíce konkurenceschopných podnikatelských a efektivních prostředí. Pracovní předpisy usnadňují dynamičnost celého trhu práce. Nový Zéland již před více jak třemi desítkami let odstranil veškeré zemědělské dotace a urychlil tak vývoj tohoto diverzifikovaného zemědělského sektoru.

- **Otevřenost trhů**
 - i. Svoboda obchodu – 87,4.
 - ii. Svoboda investiční – 80,0.
 - iii. Svoboda finanční – 80,0.

Podobně jako u ekonomiky Hongkongu a Singapuru i zde tvoří obchod velice důležitý pilíř kvalitního hospodářství. Celková hodnota exportu a importu se rovná 55 % HDP. Rozdíl oproti předešlým zemím lze vidět v průměrné celní sazbě, která je 1,3 %. Existence překážek u zahraničních investic je v tomto státě reálná, ovšem minimálně. Finanční sektor, kterému dominuje především bankovníctví, je bohatě rozvinutý a konkurenční.

Od roku 2000 až do současnosti se ekonomická svoboda na Novém Zélandu úspěšně drží v zóně svobodných zemí. Právě rok 2017 zaznamenal tu nejvyšší hodnotu v ekonomické svobodě této země, a to 83,7.

Zaujala mě myšlenka takzvaných dealerských sítí, pomocí kterých si tento stát vytváří vlastní prodejní systém. Můžeme konstatovat, že kvůli velice vysokým nákladům na distribuci zboží je pro firmy mnohem výhodnější zřizování vlastních poboček přímo

na území vlastního státu. Podle úsudku zástupců českých firem je výhodné využít napojení australských podniků na trh Nového Zélandu a uzavírat smlouvy s touto zemí prostřednictvím Austrálie jako mezičlánkem.

6.2 Ekonomická charakteristika tří zemí s nejméně potlačovanou svobodou

V tomto ohledu si vyčleníme a následně rozebereme tři státy, které v roce 2017 označil Heritage Foundation jako tři země s nejméně potlačovanou svobodou na světě. Jako první to bude Kuba, která dostala celkovou naměřenou hodnotu 33,9. Poté se pokusíme charakterizovat Venezuelu s naměřenou celkovou hodnotou 27,0 a jako třetí a poslední zemi bude rozebírána Severní Korea s nejnižší celkovou hodnotou za rok 2017, která činí 4,9.

Hodnoticí metoda každé ekonomiky bude opět postavena na základě čtyř popsaných pilířů s tím, že ke každému pilíři budou přiřazeny dílčí ekonomické svobody. S každou svobodou se bude zároveň pojít hodnota vypočítaná pomocí Heritage Foundation za rok 2017.

6.2.1 Ekonomika Kuby

- **Právní stát**
 - i. Svoboda soukromého vlastnictví – 32,4.
 - ii. Účinnost soudnictví – 10,0.
 - iii. Svoboda od korupce – 41,8.

Zabavování majetku policejním orgánem, a to bez jakéhokoliv právního odůvodnění, figuruje v této zemi jako velice časté. Většina výrobních prostředků náleží do vlastnictví státu. Korupce sehraává v této nelítostné ekonomice velice vážný problém, a to jak v omezených privátních podnicích, tak i v řízeném hospodářství.

- **Vládní omezení**
 - i. Daňové zatížení – 51,3.
 - ii. Svoboda od vládních výdajů – 0,0.
 - iii. Svoboda fiskální – 81,2.

Celkové daňové zatížení se v tomto státě rovná 38,3 % HDP. Vládní výdaje dosáhly za poslední tři roky 63,3 % HDP. Můžeme uvést i hodnotu veřejného dluhu, která činí 35 % HDP.

- **Regulační efektivita**

- i. Svoboda podnikání – 20,0.
- ii. Svoboda trhu práce – 20,0.
- iii. Svoboda měnová – 66,0.

Můžeme konstatovat, že soukromé ekonomické aktivity jsou zde dovoleny pouze v minimálním množství. Státní kontrola trhu práce vede k utváření šedé ekonomiky. Veškeré ceny zde prochází velmi důslednou kontrolou a jsou potlačeny inflací.

- **Otevřenost trhů**

- i. Svoboda obchodu – 64,5.
- ii. Svoboda investiční – 10,0.
- iii. Svoboda finanční – 10,0.

Z mého pohledu má obchod pro hospodářství Kuby pouze malou důležitost. Hodnota exportu a importu se v této zemi dohromady rovná 26,4 % HDP. Především přístup k úvěrům pro činnost náležící soukromému sektoru je silně zatížen mělkým finančním trhem. I přes ekonomické změny, které v této zemi nastávají po celé desetiletí, u moci pevně zůstává stát.

Naměřený výsledek ekonomické svobody tohoto státu nabíral po roce 1998 každoročně vyšších hodnot. Zastavil se zatím na své nejvyšší hodnotě v roce 2005, a to s výsledkem 35,5. Po tomto roce následuje pokles až do současnosti.

Jako zajímavý fakt shledávám, že Kuba využívá politiku nahrazování dovozu. Rozumíme tím, že stát prostřednictvím ministerstva zahraničního obchodu povoluje dovoz výrobků jen v případě, že neexistuje možnost využití domácího produktu. Zcela určitě můžeme vidět soběstačnost této země v produkci cukru, ryb a jiných mořských produktů, rumu, tabáku, citrusů. Většinu dalších produktů, a to od potravin až po průmyslové zboží je země nucena dovážet.

6.2.2 Ekonomika Venezuely

- **Právní stát**

- i. Svoboda soukromého vlastnictví – 6,8.
- ii. Účinnost soudnictví – 10,3.
- iii. Svoboda od korupce – 11,6.

Tamní hospodářská politika, především vládní a cenová regulace, značně zvýšila příležitost ke korupci. Dá se říci, že i slabé instituce veřejného sektoru a nedostatek soudnictví narušují vlastnická práva.

- **Vládní omezení**

- i. Daňové zatížení – 72,5.
- ii. Svoboda od vládních výdajů – 51,1.
- iii. Svoboda fiskální – 15,2.

Ve Venezuele je jak nejvyšší sazba daně z příjmu právnických osob, tak i fyzických osob, a to 34 %. Celkové daňové zatížení se v této zemi rovná 20,9 % HDP. Vládní výdaje v tomto státě dosáhly za poslední tři období hodnoty 40,2 % HDP.

- **Regulační efektivita**

- i. Svoboda podnikání – 39,7.
- ii. Svoboda trhu práce – 28,5.
- iii. Svoboda měnová – 16,8.

Trh práce zůstává přísně kontrolován a silně brzdí dynamické vytváření pracovních míst. I přes nezveřejňování inflačních statistik venezuelskou centrální bankou převyšuje hodnota meziroční inflace 600 %, což může být způsobeno především závažným nedostatkem importu zboží.

- **Otevřenost trhů**

- i. Svoboda obchodu – 60,7.
- ii. Svoboda investiční – 0,0.
- iii. Svoboda finanční – 10,0.

Lze soudit, že obchod hraje pro venezuelském hospodářství středně důležitou roli, jelikož hodnota exportu a importu činí dohromady 37 % HDP. Vládní politika státu odrazuje od zahraničních investic a rovněž i státem vlastněné podniky nesou významný vliv narušování hospodářství. Finanční systém zůstává omezován státními zásahy.

První a zároveň nejvyšší naměřený výsledek u tohoto státu byl zaznamenán již v prvním roce měření ekonomické svobody. Venezuela tehdy dosáhla hodnoty 59,8. Po roce 2003 můžeme být svědky klesající hodnoty. S výsledkem 46,7 se v roce 2014 tato země začala pohybovat v oblasti států s potlačovanou ekonomickou svobodou. Venezuela se s tímto nezdarem potýká až do současnosti, kdy se sice nepravidelně, ale přesto hodnota měřené ekonomické svobody stále snižuje. V roce 2017 tento stát dosáhl prozatím nejhoršího naměřeného výsledku, a to hodnoty 27.

Za velice zajímavé považuji to, jak stát formou daní podporuje účast domácího trhu. Na markantně rozvinuté oblasti jsou nasazena vysoká cla, naopak oblasti, ze kterých stát nejvíce těží, jsou zcela od cla osvobozeny. Tuto myšlenku mohu popsat na příkladu rozvoje automobilového průmyslu, kdy zahraniční podniky dovážejí své komponenty v různém stupni dokončení do Venezuely. Hotová kompletace proběhne v této zemi a tím dochází k vědomému neplacení cla.

6.2.3 Ekonomika Severní Korey

- **Právní stát**
 - i. Svoboda soukromého vlastnictví – 2,4.
 - ii. Účinnost soudnictví – 5,0.
 - iii. Svoboda od korupce – 11,6.

Většina majetku Severní Korey náleží státu. Státní kontrola tohoto státu rozšířila své působíště dokonce i na movité vlastnictví. Fungující moderní soudnictví v tomto státě téměř neexistuje. Taktéž podplácení je všudypřítomné a korupce se vyskytuje na všech úrovních státu.

- **Vládní omezení**
 - i. Daňové zatížení – 0,0.
 - ii. Svoboda od vládních výdajů – 0,0.
 - iii. Svoboda fiskální – 0,0.

V této zemi v podstatě neexistuje žádný účinný daňový systém. Tamní korejská vláda určuje úroveň produkce pro většinu výrobků a služeb. Státní průmysl zahrnuje téměř veškerý HDP. Je možné říci, že navzdory pokusům o tvrdé zásahy státu vzrůstá černý trh.

- **Regulační efektivita**
 - i. Svoboda podnikání – 5,0.
 - ii. Svoboda trhu práce – 5,0.
 - iii. Svoboda měnová – 0,0.

Stát nadále silně reguluje ekonomiku prostřednictvím centrálního plánování a celoplošnou kontrolou. Jakákoliv podnikatelská snaha o aktivitu je odsouzena k nezdaru. Taktéž i měnový režim podléhá státní kontrole, což nese za následek celkovou deformaci cen. Lze uvést, že Severní Korea přijímá potravinové a energetické dotace z Číny.

- **Otevřenost trhů**
 - i. Svoboda obchodu – 0,0.
 - ii. Svoboda investiční – 0,0.
 - iii. Svoboda finanční – 0,0.

Severní Korea téměř nedisponuje finančním sektorem. Přístup k financování je velmi omezen represivním ekonomickým systémem. Dá se říci, že vláda poskytuje většinu finančních prostředků průmyslu.

V letech 1995 až 2004 se celkový index ekonomické svobody v Severní Korey nezměnil a dosahoval stejné hodnoty, a to 8,9. Po tomto roce se hodnota indexu začala razantně snižovat na úplné dno. Snadno můžeme vyzorovat, že roky 2016 a 2017 jsou pro tuto nesnadnou ekonomiku predikcí ke kladnějším hodnotám ekonomické svobody.

I přes známou skutečnost, že v tomto státě dlouhou dobu převládá hladomor a hospodářský úpadek, mě zaráží fakt, že i navzdory tomu stát vynakládá velké finanční prostředky na zbrojení pro vojenské účely. Dle mého názoru by se tato země mohla spíše zaměřit na financování v sociální oblasti. Můžeme uvést příklad elektrické energie, které má tato země veliký nedostatek. Často dochází k případům, že jsou obyvatelé tohoto státu přes noc odpojeni od elektřiny.

6.3 Pohled na celek

V tabulce 4 můžeme vidět všechny výše rozebírané státy z ekonomické stránky, ať už jde o země svobodné, země s potlačovanou svobodou. Společně s nimi si zde můžeme prohlédnout a porovnat všechna vypsána data všech dílčích hodnot jednotlivých svobod

každé země. Čtenáři této práce tak mohou získat mnohem lepší pohled jak na hodnocení jednotlivých států, tak i na celek.

Již při prvním zaměření se na detailní hodnoty v levém horním rohu celé tabulky mohou uvést, že u prvního pilíře nejsvobodnějších států, kterým je právní stát, dosahují hodnoty soukromého vlastnictví, účinnosti soudnictví a svobody od korupce vyšších čísel u ekonomiky Singapuru a Nového Zélandu oproti ekonomice Hongkongu, která i přesto dosáhla za rok 2017 prvenství v celkovém žebříčku 180 sledovaných států. Mohou uvést, že i v porovnání s jiným indexem, který zkoumá samotnou míru korupce ve státech, převládá nižší míra korupce na Novém Zélandu a v Singapuru než v Hongkongu za roky 2015 a 2016.

Při dalším zkoumání se pozastavíme u dílčí fiskální svobody Kuby jako třetího ze států s nejvíce potlačovanou svobodou. Dosahuje mimořádně vysoké hodnoty, dokonce převyšuje hodnotu stejné dílčí svobody u ekonomiky Singapuru.

Tabulka 4 - Celkový přehled dílčích hodnot u rozebíraných ekonomik

Pilíře	Nejsvobodnější státy			Státy s potlačovanou svobodou		
PRÁVNÍ STÁT	<i>Hongkong</i>	<i>Singapur</i>	<i>Nový Zéland</i>	<i>Kuba</i>	<i>Venezuela</i>	<i>KLDR</i>
Svoboda soukromého vlastnictví	93,7	97,1	96,1	32,4	6,8	2,4
Účinnost soudnictví	84,0	91,5	88,5	10,0	10,3	5,0
Svoboda od korupce	80,3	87,9	89,9	41,8	11,6	11,6
VLÁDNÍ OMEZENÍ						
VLÁDNÍ OMEZENÍ	<i>Hongkong</i>	<i>Singapur</i>	<i>Nový Zéland</i>	<i>Kuba</i>	<i>Venezuela</i>	<i>KLDR</i>
Daňové zatížení	93,0	90,5	70,8	51,3	72,5	0,0
Svoboda od vládních výdajů	90,0	90,1	46,5	0,0	51,1	0,0
Svoboda fiskální	100,0	80,7	97,8	81,2	15,2	0,0
REGULAČNÍ EFEKTIVITA						
REGULAČNÍ EFEKTIVITA	<i>Hongkong</i>	<i>Singapur</i>	<i>Nový Zéland</i>	<i>Kuba</i>	<i>Venezuela</i>	<i>KLDR</i>
Svoboda podnikání	94,6	95,1	91,8	20,0	39,7	5,0
Svoboda trhu práce	89,1	90,8	86,2	20,0	28,5	5,0
Svoboda měnová	83,2	84,3	90,1	66,0	16,8	0,0
OTEVŘENOST TRHŮ						
OTEVŘENOST TRHŮ	<i>Hongkong</i>	<i>Singapur</i>	<i>Nový Zéland</i>	<i>Kuba</i>	<i>Venezuela</i>	<i>KLDR</i>
Svoboda obchodu	90,0	90,0	87,4	64,5	60,7	0,0
Svoboda investiční	90,0	95,0	80,0	10,0	0,0	0,0
Svoboda finanční	90,0	80,0	80,0	10,0	10,0	0,0

Zdroj: The Heritage Foundation „2017 Index of Economic Freedom“

7 Shrnutí

7.1 Nejsvobodnější země

Mohu říci, že hospodářství prvních dvou popisovaných zemí, Hongkongu a Singapuru, má mnoho společného. V obou případech se jedná o nejvíce globalizované ekonomiky světa. Jakékoliv pobídky či známky omezení tu téměř nefigurují. Stupeň životní úrovně občanů v obou státech je hodně vysoký a podmínky pro podnikání jsou rovněž velmi dobré. Již v popisu výše jsem uvedl, že oba dva státy jsou velmi závislé na exportu a importu. Celní postupy jak pro Singapur, tak i pro Hongkong nesou známku nejnižší náročnosti na světě. Charakteristiky těchto dvou ekonomik se dotkly i zdanění. Můžu uvést, že to hraje pro oba dva státy – minimálně, jednoduše, ale výkonně. Tento fakt můžeme shledat u Hongkongu, kde daň z přidané hodnoty vůbec nefiguruje, zatímco v Singapuru ano, ale pouze jednotně, a to s pětiprocentní sazbou. Další druhy daní, které například pro Českou republiku striktně platí, jsou zde téměř neexistující. Například zdanění práce je v obou státech minimální.

Zmínit se mohu i o státních důchodech v obou zemích a jejich výši. Ta je na rozdíl od ostatních popisovaných výhod v zemích velice nízká. Můžeme tím rozumět, že v situaci, kdy zaměstnanec v evropské zemi má právě díky státu, kde žije či se zde zdržuje většinu roku, zajištěný dostatek finančních prostředků například na nemoc nebo nezaměstnanost, občané Hongkongu a Singapuru si tyto zdroje musí po celou dobu svého pracovního života obstarávat sami. Zajišťování sebe sama po finanční stránce, spoření a další investování na penzi je pro člověka, který zde žije, absolutní nezbytností. Poté záleží už jen na svobodném rozhodnutí občana, jakou cestou zvolí ke svému finančnímu zajištění.

Na Novém Zélandu je daň z příjmu fyzických osob jediná přímá daň, kterou občané tamějšího státu odvádí. Rozumíme tím, že v této zemi se neplatí ani sociální, ani zdravotní pojištění. To má za následek, že zaměstnavatel má ke svému zaměstnanci pouze jediný závazek, a tím se rozumí pravidelné vyplácení mzdy, jež je ovšem poté zdaněna. Neodvádění zdravotního pojištění v tomto státě znamená drahou zdravotní péči. Občané Nového Zélandu mají kvůli této skutečnosti uzavřené soukromé zdravotní pojištění. Na druhé straně shledáváme úroveň penzistů na Novém Zélandu, především z důvodu uzavírání vlastního penzijního pojištění, na výši.

V ekonomice Nového Zélandu je daň z přidané hodnoty v jednotné sazbě, kterou rozumíme 12,5 %. Této dani podléhají veškeré služby a zboží. Jedná se tedy o daň, která je důležitým zdrojem státního rozpočtu. Dále se v tomto státě vybírá daň z převodu nemovitostí, z kapitálového zisku a kolkovné. Celní zatížení na Novém Zélandu figuruje s hodnotou 3,6 %. Mohu tím potvrdit skutečnost o otevřenosti domácí ekonomiky.

Dle mého názoru Nový Zéland vlastní velice kvalitní finanční systém a bankovníctví. Zároveň zahraniční bankovní instituce stojí na stejné linii s těmi domácími. Domácí společnosti jsou solidní a velice často plní své závazky dle uzavřených smluv. Ovšem tyto novozélandské společnosti velmi často žádají tzv. doložku, pomocí které chtějí řešit jakékoliv komplikace či potíže s přihlédnutím k novozélandským předpisům.

V neposlední řadě mohu zmínit, že tamní vláda vynakládá téměř každý rok velké finanční prostředky na zkvalitňování a zdokonalování dopravní infrastruktury a hustoty dopravních sítí Nového Zélandu. I železniční doprava v tomto státě figuruje jako velice kvalitní a zdařilý dopravní prostředek pro osoby a zboží.

7.2 Země s nejvíce potlačovanou svobodou

Uvádím, že ekonomická situace na Kubě je více než složitá, což je způsobeno převážně problémy centrálně plánovaného hospodářství tohoto státu. Mezi ty nejzávažnější a nejaktuálnější mohu uvést dvojí měnu, rozsáhlou korupci, přidělový systém a platy občanů, které svojí hodnotou nepokrývají ani základní potřeby. Další problém této země vidím v nadměrně vysokých výdajích za dovoz potravin. Kuba by tak potřebovala razantně zvýšit domácí produkci surovin. Kromě ropné spolupráce s Venezuelou je pro Kubu rovněž podstatný faktor sjednocení měny. To se již pomalými krůčky vydalo ke svému naplňování v podnikovém sektoru.

Od začátku roku 2013 začal na Kubě platit nový daňový zákon, podle kterého připadá tomuto státu celkem 19 daní. Nový zákon bere v potaz i fakt praktické neexistence daně z přidané hodnoty. Mohu poznamenat, že rozpočet tohoto územního celku skýtá veliký schodek a nová daňová úprava by měla přinést efektivnější výběr daní. Současně s tím chci vyzdvihnout i daňový rámec pro čerstvě formovaný soukromý sektor. Daně jsou zde vedeny pouze v národní měně, ne v konvertibilní. Stát se tak snaží sjednocovat dvojí měnu.

Venezuela, jinak mimořádně bohatá země především kvůli obrovským zásobám nerostného bohatství – ropy, nedokázala dostatečně rozvinout svůj výrobní základ právě kvůli neobyčejným příjmům z ropy. V minulosti nastal mimo jiné pád cen této nerostné suroviny, což mělo potažmo za následek politicko-hospodářskou krizi.

Usuzuji, že zahraniční kapitál má do tohoto státu otevřené dveře, ovšem o perspektivním a bezpečném venezuelském trhu se zdaleka mluvit nedá. I přesto si můžeme představit největší nebezpečí pro zahraniční investory. Je jím tzv. pověřovací zákon, pomocí něhož může prezident této země zcela jednoduše přeměňovat soukromé vlastnictví na to společenské pomocí znárodnování průmyslu, zemědělství a ostatních odvětví.

Právě v prezidentských dekretech můžeme vidět závažný problém, jelikož upravují venezuelské zákony, tím se legislativa tamní země stává nadmíru složitou. Mohu říci, že z toho mají místní advokátní firmy největší profit. Bez jejich pomoci můžou firmy přijít k velikým ztrátám, jelikož schopnost orientace v nepřehledných zákonech je nulová.

KLDR mohu mimo jiné charakterizovat jako úplně první stát na světě, který nemá přímé daňové zatížení obyvatel. Je tomu z důvodu zrušení veškerých přímých daní v Severní Korey, a to již od roku 1974. Výsledkem je vysoká závislost tamních obyvatel na vládních službách. Vláda vybírá daň z obratu ze všech transakcí mezi výrobcí a prodejci. Rovněž všichni farmáři jsou v tamním státě vystaveni poplatkům zejména za hnojiva, vodu a jiné vybavení. Nejsme schopni přesně definovat poměr toho, kolik plodin po žních připadne farmáři a jeho rodině a kolik si odebere státní zdroj, avšak tento poměr vzniká pokaždé, a to i v případě, že se jedná o pěstovatele plodin, který tak činí na území svého pozemku.

Zajisté stojí za zmínku, že státní rozpočet KLDR podléhá přísnému utajení, a není tedy každoročně zveřejňován. Podobně je tomu i s platební bilancí a devizovými rezervami. Přístup k nim nemají kromě jakýchkoliv cizinců ani občané státu. Obvykle dojde ke zveřejnění pouze drobných, málo důvěryhodných údajů, které zůstávají neověřené a nepodložené. Podle pravdivých informací může dnešní tamní diktátor podobně jako jeho předchůdce disponovat 20 % státního rozpočtu. Poté je pouhých 30 % státního rozpočtu určeno pro obyvatelstvo Severní Korey.

Centrální banka provádí tisk peněz a s tím i spojenou kontrolu oběhu místní měny. Tím chci říci, že tamní bankovní sektor má důležitou roli v tomto státě, a to i přes to, že z důvodu socialisticky plánovaného hospodářství není hlavním zdrojem kapitálu.

Jako neobvyklou zajímavost sledávám i obchod s drogami, který je v tomto státě hojně rozšířen. Příčinu můžeme vidět v potřebě získání zahraniční měny v hotovosti pro tuto zemi. Tuto extrémní situaci mohu popsat rozšiřováním drog mezi většinu obyvatel Severní Korey, která drogy využívá jako substituci za obyčejné léky při následné léčbě rakoviny a chronických onemocnění. Především můžeme vyzdvihnout metamfetamin, kterým obyvatelé Severní Korey léčí téměř vše.

Závěr

Hlavním úkolem této práce bylo rozbor a popis zásahů státu v moderní ekonomice, jenž umožní hodnotit ekonomickou realitu z hlediska fungování neviditelné a viditelné ruky trhu.

Z důvodu co nejpřesnější analýzy byl brán v potaz takzvaný index ekonomické svobody. Ekonomická svoboda obecně figuruje mezi nejatraktivnějšími náměty pro vědecké zkoumání. Tu se snaží s větším či menším úsilím studovat a rozebírat několik ekonomických institucí. Pro tuto práci byla vybrána instituce s názvem Heritage Foundation, která nejlépe vyhovovala jako nástroj určující dílčí i celkovou hodnotu ekonomické svobody pro dané státy, měří svobodu zemí, pokud jde o vlastnická práva a svobodu od vládních nařízení. Při svých výpočtech se tento ústav zaměřuje na faktory jako korupce ve vládě, vládní výdaje, právní rámec státu, mezinárodní obchod, daně z příjmu a další.

S pomocí volně přístupných dat této instituce došlo k vyfiltrování tří států stojících na nejvyšších příčkách v hodnocení ekonomické svobody a zároveň tří zemí, které se v daných tabulkách svým dosaženým skórem propadly na nejnižší pozice.

Mezi nejprimárnější východiska, která jsou jasně viditelná z popisu jednotlivých ekonomik, vychází najevo, že existuje přímá souvislost mezi ekonomickou svobodou a hospodářskou vyspělostí země. Bylo prokázáno, že tržně orientované územní celky, které kladou vysoký důraz na práva jednotlivců a svobodu při jejich svévolném rozhodování, se jednak výrazně podílejí na zesilování blahobytu svého obyvatelstva a zároveň je může těšit skutečnost vykazování lepších hospodářských výsledků. Můžeme rovněž říci, že se pozice států v horních oblastech žebříčku ekonomické svobody pojí s politicky demokratickým proudem. Případně můžeme hovořit o zanechání důležitých ekonomických operací v rukách jednotlivce.

Státy na opačném směru táhne do ekonomické nesvobody především nedemokratický státní režim a nevyjasněná nebo nelehká politická situace. Tento fakt má za následek špatnou ekonomickou situaci pro celek a potažmo i redukci blahobytu a životní úrovně pro jednotlivce v dané zemi.

Při konkrétnějším zaměření se na to, proč jsou nesvobodné státy doopravdy nesvobodné, bereme v potaz skutečnost, že samotné větší bohatství pro danou zemi není

jejím největším vítězstvím. Územní celky, které mají hospodářství zestátněno nebo disponují velkým množstvím nerostných surovin, např. ropou, ekonomickou svobodu buď vůbec nemají, nebo je striktně redukována. Z toho vyplývá, že mezi země s největší potlačovanou svobodou kromě popisované Venezuely či Kuby rovněž spadají i jinak velice bohaté arabské státy.

Podle mého názoru stojí vedle ekonomické svobody ještě další velice důležitý fakt, který by měly brát v úvahu a neustále ho zlepšovat jak ekonomicky svobodné, tak i strany na opačném pólu. Je jím myšleno zapojení se do mezinárodního obchodu. Myslím si, že omezování celních bariér a překážek ve formě dotací je stejně důležité jak pro nejvyspělejší země s úctyhodnou ekonomickou svobodou, tak pro ty rozvojové s potlačovanou svobodou. Je třeba vyvíjet tlak na svobodné vyspělé země, aby otevřely své trhy produktům rozvojových států. Těm by se zvýšil export a následný zisk z prodeje. Obyvatelé svobodných států by získali výhodu levnějšího nákupu zboží.

Závěrem mohu uvést, že i když se mi podařilo potvrdit pozitivní vztah mezi ekonomickou svobodou a hospodářským růstem, stále zde vidím mnoho nezodpovězených otázek, které si zaslouží bližší zkoumání a následnou analýzu.

Summary

The thesis deals with an analysis of government interventions in modern economy which will enable to evaluate the economic reality with respect to the role of the visible versus invisible hand of market. Firstly, the concepts concerning the visible and invisible hand of market are defined theoretically. It is especially capitalism and its individual kinds, the difference between these kinds and state capitalism, a particular case of state capitalism and a description of Czech economy transformation. Then, with help of a selected institution the Heritage Foundation, index of economic freedom in selected countries in the world is characterized and investigated with help of four main pillars, which are the rule of law, government size, regulatory efficiency and market openness. Each pillar is characterized by three component freedoms. The resulting data clearly present the harmony importance of economic freedom and economic growth in each of compared countries. The stage of a democratic regime and a level of political situation in the state are the next possible solution.

Keywords: state intervention, capitalism, centrally planned economy, market economy, index of economy freedom, the Heritage Foundation

Seznam použitých zdrojů

A Dictionary of Sociology. (2005). *Altruism*. Dostupné z <http://www.encyclopedia.com/philosophy-and-religion/philosophy/philosophy-terms-and-concepts/altruism#5-1E1:altruism-full>

American Chamber of Commerce. (2013). *State Capitalism : Addressing the Challenges That Arise From State Capitalism*. Dostupné z <https://www.uschamber.com/international/global-regulatory-cooperation/center-global-regulatory-cooperation/state-capitalism>

Aristotelés (1998). *Politika*. Praha: Rezek.

Balaam, D., & Veseth, M. (2008). *Introduction to international Political Economy*. 4th edition. New Persey: Pearson Education.

Benáček, V. (2008). *O původu a zdrojích proměn české podnikatelské elity, Lidé města*.

Benson, Bruce L. (1993). *The Impetus for Recognizing Private Property and Adopting Ethical Behavior in a Market Economy: Natural Law, Government Law, or Evolving Self-Interest*. The Review of Austrian Economics.

Blažek, J., & Uhlíř, J. (2011). *Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika, implikace*. Karolinum.

Bremmer, I. (2014). *Konec volného trhu: státní zásahy a jejich politická rizika*. Praha: Vyšehrad.

ČNB. *Rating zemí*. (2016). [online]. Dostupné z www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinardni_vztahy/rating/

Dočekalová, P., & Švec, K. a kol. (2010). *Úvod do politologie*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Encyclopaedia Britannica. (1998). *Altruism*. Dostupné z <https://www.britannica.com/topic/altruism-ethics>

Gilpin, R. (2001). *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. Princeton: Princeton University Press.

- Holman, R. a kol. (2005). *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C. H. Beck.
- Holman, R. (2000). *Transformace české ekonomiky: v komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy*. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku.
- Chalupníček, P. (2006). *Sebevynucující pravidla a altruismus*. Acta: Oeconomica Pragensia.
- Jiránková, M. & Žamberský, P. (2013). Role státu v ekonomice a státní kapitalismus: případ Singapuru. *ACTA OECONOMICA PRAGENSIA Vědecký časopis Vysoké školy ekonomické v Praze*, č. 2.
- Králík, O. (1999). *Transformace české (československé) ekonomiky v 90. letech 20. století*. Brno: CERM – Akademické nakladatelství s r. o.
- Mises, von L. (1998). *Human Action: A Treatise on Economics*. Alabama: The Ludwig von Mises Institute.
- Pick, M. (2009). *Stát blahobytu, nebo kapitalismus?: my a svět v éře neoliberalismu 1989–2009: (vybrané články autora)*. Všeň: Grimmus.
- Smith, A. (2001). *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha: Liberální institut.
- Smith, A. (2005). *Teorie mravních citů*. Praha: Liberální institut.
- Spěváček, V. (2002). *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha: Linde.
- Telser, L.G. (1980). *A Theory of Self-Enforcing Agreements*. The Journal of Business.
- THE ECONOMIST. (2012). *The visible hand*. Dostupné z <http://www.economist.com/node/21542931>.
- Vokáč, L. (2015). Singapur: Diktatura, kde by chtěl žít každý. *Česká pozice*. Dostupné z http://ceskapozice.lidovky.cz/singapur-diktatura-kde-by-chtel-zit-kazdy-fly-/tema.aspx?c=A150828_152704_pozice-tema_kasa.
- Židek, L. (2006). *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. Praha: C. H. Beck.

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Hodnocení ratingových společností vyspělé ekonomiky za rok 2016	15
Tabulka 2 - Deset ekonomicky nejsvobodnějších zemí světa za rok 2017	26
Tabulka 3 - Deset zemí s nejnižší ekonomickou svobodou za rok 2017	27
Tabulka 4 - Celkový přehled dílčích hodnot u rozebíraných ekonomik.....	39